

Osvědčení ve sporu.

I. Josefinský soudní řád.

Osvědčení jest předvedení vhodných dokladů, kteréž mají v jednotlivých případech skutečnosti rozhodné věrohodnými učiniti. Osvědčení známo bylo i v právu římském a to ve všech oněch případech, kde někdo dožadoval se opatření soudcovského, které mělo provedení jeho nároku pojistiti nebo aspoň usnadniti, jako ku př. při žádosti o *missio in bona* podané proto, že žalovaný k soudu se nedostavil. Osvědčení nečelí ku definitivnímu rozhodnutí a nepoškozuje nikterak soupeře; účelem jeho jest jednak: aby se sporné straně umožnilo provedení jednotlivých procesních kroků tím, že se prokáží jisté skutkové okolnosti; jednak ale má býti osvědčení ochranným prostředkem proti zneužití práv procesních stranou jednou na úkor strany druhé. K osvědčení mohou se použiti všechny průvodní prostředky.

Osvědčení má místo:

1. v mezisporu (sporu incidenčním) za příčinou uvedení novot v replice nebo duplice (§ 48, 54 a s. ř.); straně jest dovoleno — nemá-li vhodných pomůcek po ruku — nabídnouti přísahu svou, že úmyslně nezamlčela nových okolností nebo průvodů. Doklady jakož i uložení přísahy může jen tehdy odpadnouti, vysvítá-li z okolností jednotlivého případu samo sebou, že nové okolnosti úmyslně zamlčeny nebyly (rozh. ze dne 22. května 1862 č. 3276 sb. 1524).

2. Při žádostech za restituci (§§ 29, 33, 372, 489 s. ř.).

3. Při žádostech za sekvestraci: Je-li sporno, zda přísluší žalobci čili žalovanému držení věci nějaké neb práva jistého, má žalobce činící nárok na onu věc nebo právo, v jehož držení jest žalovaný, osvědčiti nebezpečí toho, že by žalovaný mohl věc během procesu zciziti, zkaziti nebo poškoditi. Stačí tedy, aby žadatel uvedl okolnosti, které pravděpodobným činí zcizení, zkázu věci nebo nebezpečí škody (rozh. ze dne 5. června 1883 č. 5300, sb. 9461).

4. Při volbě znalců může jedna nebo druhá strana sporná jednoho znalce zamítnouti, a prokáže-li k tomu věrohodný důvod, má soudce jmenovati bez dalšího nového znalce (§ 192 s. ř.).

5. Při žádostech za udělení lhůty: Každá žádost za udělení lhůty musí obsahovati osvědčení důvodů, pro které má se povolití žádané prodloužení lhůty (§ 7 zák. ze dne 16. května 1874 č. 69 ř. z.). Totéž platí o odročení stání.

6. Při důkazu za účelem vyvarování se křivé přísahy: Nebyla-li některá strana před složením přísahy nových prostředků průvodních nebo odvodních a je-li s to předložiti vhodné doklady nebo v jich nedostatku svou přísahou dolíčiti, že jich během sporu zúmyslně nezamlčela, nesmí býti odpůrce připuštěn ku přísaze, nýbrž dotyčná strana ku provedení důkazu neb odvodu (§ 231 s. ř.).

7. Při důkazu pro věčnou paměť: Obává-li se kdo z jakékoliv příčiny důvodně, že by mohl přijíti o důležitého svědka ve sporu jemu hrozícím nebo pro obhájení svého práva, jest oprávněn dáti vyslechnouti pro věčnou paměť tohoto svědka během tohoto sporu nebo ještě před jeho počtím. Tuto obavu jedné strany nelze zhusta prokázati způsobem přísně procesním; závisí to spíše v tomto případě od volného uvážení soudcova, má-li vedení důkazu pro věčnou paměť přihlížeti ku předloženým

dokladům žadatelovým nebo ku věrohodnosti tvrzení jeho za vylechnutí nebo bez vylechu soupeře povoliti či odepřiti (dv. dek. ze dne 27. září 1784 č. 341, sb. z. s.).

II. Nový soudní řád.

V četných případech jest se soudu jak ve sporu tak v řízení exekucním spokojiti, když strany skutečnosti tvrzené pouze osvědčí, věrohodnými učiní t. j. když jakýmkoliv průvody, které jsou po ruce, přísežný výslech stran vyjímaje, soudci přesvědčení o pravděpodobnosti svých tvrzení zjednájí (§ 274 nov. s. ř.). Osvědčení rozeznává se od důkazu tím, že je lze provésti jen průvody právě po ruce jsoucími, a že provedení osvědčení pravidly důkazními vázáno není. Přísežný výslech stran a průvody, jimiž osvědčení ihned provésti se nedá, jsou tu tedy vyloučeny. Toliko výjimečně bude lze se asi za účelem osvědčení odvolati ku přísaze již dříve vykonané (§ 30 nov. s. ř.). Osvědčením spokojí se soud na př. při seznamu útrat ve příčině jeho udání a položek (§ 54), při žádosti za prodloužení lhůty (§ 128), za odročení roku (§ 135), za vrácení v předešlý stav (§ 149), obnovení řízení přerušného (§ 164), při nahlédání ve spisy (§ 219) atd.

Otcovství.

I. Podstata a význam.

Fysiologicky počíná otcovství početím (konceptí) dítěte následkem oplození; pro právo stává se pojem tento důležitým teprve tím okamžikem, kdy se dítě narodí, neboť teprve narozením vznikne poměr sploditele ke splozenému dítěti. Tento poměr jest dle své přirozené povahy význačným fysickou odvislostí splození od sploditele, kteroužto odvislost pokládati sluší za vlastní prazdroj práv a povinností z otcovství vyplývajících. Tato práva a povinnosti zakládají se výhradně ve zvláštním stavu, v němž sploditel se nalézá, t. j. vznik jejich hledati sluší jedině a výhradně ve stavu otcovství, nikoli snad jen ve srovnalé vůli súčasťných osob nebo v deliktu založeném neoprávněným (illegálním) spložením. Nesamostatnost děcka a odvislost jeho od rodičů jest stavem přirozeným, který určuje vzájemný poměr a spolu i vzájemná práva a povinnosti. Právní poměr tento nepovstává zde z těchto práv a povinností jako v jiných případech, nýbrž naopak jest to samostatně vzešlý poměr mocenský nebo právní svazek, který dle své podstaty má na sobě ráz morálního a zároveň právního poměru. Práva otcovská i povinnosti otcovské — jsou-li též uznány pozitivně jakožto takové — jsou dle svého původu i podstaty své morálními právy a povinnostmi, leč takového způsobu, že právo a morálku nelze od sebe rozlišovati. Morálka měla vždy v první řadě rozhodný vliv na utváření otcovského svazku v historickém jeho vývoji, kdežto právo pozitivní uznalo právní vědomí morálkou založené. Ve skutečnosti účinkovalo zákonodárství na vývoj svazku otcovského spíše negativně tím, že odňata byla moci otcovské všechna oprávnění, jimiž byla vydána osobnost dítěte libovůli otcově, dále tím, že byla individualita dítěte uznána za volnou a k samostatným právům spůsobitou, třeba jinak byla od otce odvislou. Moc otcovská jest tedy soubor práv otci nad dítětem příslušejících, vedle nichž však otec také jisté povinnosti má (povinnosti otcovské). Povinnosti ty nejsou důsledky práv t. j. nejsou obsaženy v jednotlivých právech tak, že by právo a povinnost stály proti sobě na sobě jsouce závislými, nýbrž jsou na sobě zcela nezávisly. Vlastně by se měla moc